D46 1978

1978, 12. březen, Praha. – Prohlášení k ukončení bělehradské následné schůzky účastnických států KBSE.[1]

V těchto dnech skončila jednání v Bělehradě,[2] na nichž zástupci 35 států, účastníků Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, posuzovali, jak jsou plněny zásady a záměry vyjádřené v *Závěrečném aktu* této konference, podepsaném v Helsinkách počátkem srpna 1975. Pozornost, s níž bylo toto jednání sledováno ve všech zemích naší pevniny, odpovídá reálným zájmům národů na udržení míru, rozvoji spolupráce a na dalším postupu uvolňování napětí. Je též výrazem vědomí, že úsilí o tyto cíle a hodnoty není a nemůže být jen věcí vlád a diplomatů, nýbrž je v nejlepším slova smyslu věcí celých národů, jejich lidu, každého člověka. Proto také v mnoha zemích vznikly občanské iniciativy a hnutí toto úsilí podporující. Charta 77 patří mezi ně.

Helsinský dokument výslovně vyhlásil nerozdílnou jednotu, stejnou platnost a vzájemnou podmíněnost všech zásad v něm formulovaných. Významným pokrokem oproti dosavadním dokumentům úsilí o mír a spolupráci je jednoznačné vyjádření myšlenky, že vojenské i politické uvolňování, hospodářská i kulturní spolupráce mezi státy je nerozlučně spojena se zachováváním a rozvíjením lidských práv a základních svobod uvnitř zúčastněných států, že jedno podmiňuje druhé a že porušování či nedodržování jednoho ohrožuje a poškozuje druhé, brzdí či docela maří všeobecný proces uvolňování napětí, zpochybňuje základnu mírového soužití.

Sám průběh bělehradských jednání byl názornou ilustrací pravdivosti této myšlenky. Právě o její plnou platnost pro všechny státy a národy se tam rozvinula diskuse. Poněvadž se v ní hovořilo také o úloze občanských iniciativ a hnutí na podporu plnění helsinských zásad, je vhodné připomenout stanovisko, které odpovídá zásadám Charty 77, patřící mezi občanské iniciativy tohoto druhu.

Podíl diskuse o lidských právech na celkovém jednání v Bělehradě, její místo v něm i její intenzita svědčí dostatečně o významu lidských práv a úsilí o jejich zachovávání v procesu uvolňování napětí. Domníváme se, že neodpovídá duchu a smyslu helsinských zásad, jestliže delegace kteréhokoli ze států, jež je podepsaly, odmítá jednat s ostatními účastníky společného závazku o tom, jak tento závazek její stát plní. Napětí z toho vznikající nemůže prospět dosažení cílů společně vytčených. Pokládáme za politováníhodné, že právě na tomto postoji některých států k otázce lidských práv a základních svobod jednání v Bělehradu uvázlo a nedostalo se k pozitivním řešením. Ukázalo se tak, jak velké a složité jsou překážky na cestě vytčené v Helsinkách.[3] Zároveň ovšem byla plně potvrzena platnost a závaznost Závěrečného aktu vcelku i všech jeho částí i jednotlivých zásad. Úsilí o jejich uskutečňování zůstává trvalým úkolem evropských národů.

Oblast lidských práv patří k nejvýznamnějším částem toho úkolu. Skutečnost, že v diskusi o této problematice bylo věnováno tolik pozornosti právě občanským iniciativám a lidovým hnutím za plnění zásad Závěrečného aktu, vyzdvihla jejich význam pro další rozvoj tohoto úsilí. I když nedošlo k projednání návrhů na

formální a právní uznání tohoto významu se všemi důsledky tomu odpovídajícími, byly tyto iniciativy a hnutí bělehradským jednáním zásadně posíleny. Pro jejich další práci dostává se jim morálního uznání a ocenění jako mírového faktoru. Zakotvily v této funkci pevně v povědomí evropské a světové veřejnosti. Obtížnost plnění zásad mezinárodně všeobecně přijatých je zároveň připomínkou pro všechny, kdo se z pozic občanských iniciativ zasazují o jejich realizaci uvnitř svých zemí. Je to úkol dlouhodobý, složitý, vyžaduje občanskou odvahu, důslednost, rozhodnost, ale i trpělivost. Charta 77 za více než rok svého trvání učinila dost zkušeností v tomto směru. Není to jen náhodný časový souběh, že k úvahám o výsledcích bělehradských jednání a jejich významu pro nás přistupujeme v době, kdy vzpomínáme výročí dramatického střetnutí Charty s jejími domácími odpůrci a kdy se skláníme před památkou prof. Jana Patočky, jehož postoj i tragický konec počátkem března 1977 symbolizovaly toto střetnutí a jehož pohřeb se stal výrazem síly myšlenek Charty 77 a jejich rozhodné převahy nad mechanismem represe. I to nás zavazuje.

prof. dr. Jiří Hájek, DrSc., Marta Kubišová, dr. Ladislav Hejdánek mluvčí Charty 77

^ čsds, sb. Charta 77. – strojopis, průpis.

1 Text je v některých opisech a v Informacích o Chartě 77 uveden pod názvem Na cestě vytyčené v Helsinkách jsou velké překážky.

2 Bělehradská konference byla ukončena 9. března 1978. Konala se od 4. října 1977 a po vánoční přestávce od 15. ledna do 9. března 1978. Srv. D22 (zač. října 1977) a D37 (10. 1. 1978).

3 Konference skončila v důsledku obstrukce sovětského delegáta bez závěrečného komuniké o lidských právech.

Plné znění: In: Informace o Chartě, roč. 1 (1979), č.4,

s. 18-19 • Skilling, H. G.: Charter 77 and Human Rights in Czechoslovakia., Londýn 1981, s. 275-277 • Charta 77. Rok 1978. Samizdatový sborník, s. 37.

Komentář: ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-275 (4.5.1978), S-410 (20.7.1978).